

WAIHORA.

Ki te Etita o Te PIPIWHARAUAO,

E manu, tena koe.

Mau e whakaatu ki nga Maori me nga pakeha o nga motu e rua nei, o Ao-tea-roa me Te Waipounamu, tenei tetahi roto kei Waihora, e tata ana ki Taumutu, i te takiwa o Kanatipere. Ko taua roto he mea taunaha mai i nga ra o mua na Te Ruahikihiki, i te takiwa i a Ngati-mamoe te mana o te moutere o Te Waipounamu. I whakamatea hoki a Ngati-mamoe e Ngaitahu mo runga i te kohuru a Ngatimamoe i a Manawa, te matua tane o Te Ruahikihiki. Ko te take tena i tino whakangaromia ai te iwi o Ngati-mamoe, a tae noa atu ki Tarere, ki Whenua-uta ara ki Murihiku. Ko te putanga o nga uri mokopuna a Te Ruahikihiki ko te Honore H. K. Taiaroa. Kei te maharatia ka iwa nga whakatupuranga i a Te Ruahikihiki ki a Hori K. Taiaroa.

Ko te rahi o te roto o Waihora e 30 maero te roa, e 25 maero te whanui, nui atu ranei. He ika te kai o tenei roto. He mano, he mano te patiki, te tuna, te inanga me era atu ika, e kore rawa e taea te mahi. He mano tini te manu ki tenei roto, ara te parera, te putakitaki, te pakura, me era atu manu. Ko nga kai e tipu ana i te takutai, he aruhe, he raupo, he rehia, he kauru ara he ti, me era atu kai. Ko nga kai e tipu ana i nga maara o mua, ara nga kai e mahia ana e te tangata, he pora, he taewa, he taro, he kumara. Ko enei nga wahi momona atu inaianei mo nga mahi a te pakeha, ara mo te mahi witi, parei, oti me nga kai katoa a te pakeha.

Ko Waihora anake te roto e mahia ana e te pakeha te ika i nga tau katoa hei tuku ki nga taone katoa o Niu Tireni.

Ko te whakatauki a nga tangata o te iwi o Ngaitahu o mua mo te nui o te kai o Waihora koia tenei: "Ko nga hau ki nga whenua, ko nga kai ki Orariki."

E matauria ana tenei whakatauki puta noa i nga wahi katoa o Te Waipounamu. Ki te kite te tangata i nga tuna, i nga patiki, me era atu kai i haere atu i Taumutu ka whakatauki ratou i te whakatauki e mau i runga ake nei.

Ka mutu aku kupu mo te taha ki te rangatiranga o Waihora, me ona kai e pai ana ki te Iwi Maori.

Tenei ano etahi painga o Waihora kua kitea inaianei. I enei tau e rua kua taha ake nei ka kitea te koura i roto i nga oteone i te tahatahi, i nga tahataha moana, e go maero takutai ka tae mai ki Taumutu. Oira i te kore wai e rere iho ana i runga i te ruawhenua

hei horoi, kihai rawa i taea te mahi, ara i te kore e ea o te mahi.

No te 4 o nga ra o Mei ka taha nei ka tino kitea nuitia te koura i te roto o Waihora. Ko nga pakeha kua rere-porangi ki te omaoma haere ki te patu pou kereeme ma ratou, a pau ana nga taha o Waihora a ratou pou, me te pou hoki i roto i te moana o Waihora mo nga mahi a nga kaupuke keru koura. Ko nga Maori o Taumutu kihai i mahara ki te whakatu pou ma ratou, no te tuunga tonutanga o nga pou a te pakeha ki nga roro o nga whare, ki roto ki nga patiki, katahi nga Maori ka tu ki te whakatete, hei aha ma te pakeha ka takoto tonu mai. Mau mai ana i tona pou me tona raihana ano ki tona ringa. Kei te haku noa iho te Maori kei te ki 'Ka kino te pakeha.'

Tenei ake te ra e tu ai nga kamupene hoko-hoko i nga hea mo te mahi koura, a e maharatia ana tera e tokomaha nga Maori e tango hea mo ratou. Tena ra e nga tangata Maori me nga taitamariki Maori o nga kareti nunui, kia rawe ki a koutou, whakaputaina to koutou kaha!

Na to hoa,

na TINI KERERI TAIAROA.

Taumutu, Te Waipounamu.

TE PAREMETE.

Te nui o nga moni takoha me era atu moni a te Koroni i te tau 1899 ki te tau 1900 e £5,699,618. Hui katoa nga moni i pau i runga i nga mahi a te Kawanatanga e £5,140,128; toe iho ki roto ki te ringaringa o te Kawanatanga e £605,351! O mua iho a, katahi ano ka taea tenei whaka. E nui ake tenei moni mehemea kaore etahi whakaaro nunui i puta mai ki te Koroni i enei tau.—

Mo te whangai i nga kaumatua . . .	£200,000
Mo nga hoia i Awherika . . .	£258,000
Mo te mate-kai ki Inia) . . .	£10,000.
me te ahi ki Otawa) . . .	
Mo te arai i te mate pupaniki . . .	£5,000.
Mo te ruritanga i nga whenua) . . .	£140,000.
kawanatanga) . . .	

I te nui o te kaha o te Koroni, i te nui hoki o nga moni i takoto noa iho, kua whakaheke te takoha mo nga mea e tino hiahia ana e te tangata. Ko nga mea enei kua whakaititia nga takoha: ti, karani, etahi tu rongoa, kanara, maati. Ko nga mea enei kua kore rawa he takoha: hinu whenua, raihi, tote, kawhi, koko, mihini mahi paamu, mihini mahi koura. Kua ngawari rawa te utu o enei mea.